

Babayeva Ləman Hamlet qızı
Azərbaycan Milli İncəsənət muzeyi
L.Memmedova23@yandex .ru

VALENTİN SEROV FIRÇASINDAN ŞEDEVRLƏR

Açar sözlər: *Muzey, rəssam, portret, kolleksiya, məşhur*

Keywords: *Museum, painter, portrait, collection, famous*

Ключевые слова: *музей, художник, портрет, коллекция, популярный*

Valentin Aleksandroviç Serov 7 yanvar 1865-ci ildə Sankt-Peterburqda, bəstəkar Aleksandr Nikolayeviç Serov və pianoçu Valentina Semyonovna Serovanın ailəsində anadan olmuşdur.

Serov çox erkən 1871-ci ildə 6 yaşındaykən atasını itirir. Atasının ölümündən sonra anası musiqi təhsilini davam etdirmək üçün Münhenə gedir. Bir qədər sonra Serov da anasının yanına köçür. Onlar 1872 - 1873-cü illərdə Münhendə yaşayırlar. Serovun anası gənc pianoçu, musiqi həvəskarı idi və uşağına az diqqət yetirirdi, lakin o, oğlunun qabiliyyətini erkən gördü və onu Karl Keppeninqin yanına rəsm dərsləri almaq üçün göndərdi. 1873-cü ildən Serov alman qrafiki Karl Keppeninqdən dərs almağa başladı. Serovun doqquz yaş olanda heykəltəraş Mark Antokolski onun qabiliyyətini hiss edir və anasına oğlan üçün rus rəssamlarından birini müəllim tutmağı məsləhət görür[6].

1874-cü ildən Serov Parisdə daha sonra Moskvada Repindən dərs almağa və onunla bir yerdə işləməyə başlayır. Hətta „Repin qeyd edirdi, ki Serov işə o qədər aludə olurdu ki, ona ara-sıra işdən uzaqlaşmağı təklif edirdim.

1880-ci ildən Serov artıq peşəkar rəssamlıqla məşğul olmağa başlayır və artıq öz dəsti xəttini yaradır. Elə həmin ildə o, Repin tərəfindən tövsiyə məktubu ilə Peterburqa gedir və Sankt-Peterburq Rəssamlıq Akademiyasına imtahan verir. O, imtahanlardan keçərək Sankt-Peterburq Rəssamlıq Akademiyasının əvvəlcə dinləyicisi, 1882-ci ildən isə tələbəsi olur. O, Pavel Çistyakovun sinifində təhsil alır. Bu zaman Serovun cəmi 16 yaşı var idi. Pavel Çistyakov Serov haqqında deyirdi: “Serovun tablolarında işıq, kölgə, xarakter, hissiyyat görmək olur” [3]. Beş illik təhsilindən sonra Valentin Serov akademiyanı tərk edir və müstəqil işləmək istəyir.

Serov tez-tez Moskva yaxınlığındakı Abramtsevodada, tacir Mamontovun malikanəsində qalırdı. O, burada özünün ən məşhur əsərlərini yaratmışdır. O, özünün ən məşhur əsərini „onu bütün dünyaya tanıdan "Qız şaftalı ilə " əsərini (Şəkil 1) məhz burada yaratmışdır. Rəsmdə canlandırılan qız 12 yaşındakı Vera Mamontovadır. Qız burada evlərində, yemək otağında təsvir edilib. Otaqda hər bir detal tamaşaçıya çox incəliklə çatdırılmışdır. Əsərdən „rəssamın bu evi yaxından tanıdığı və sevdiyi hiss edilir. Bu isti, baxdıqca tamaşaçıda rahatlıq hissi oyadan otaq, pəncərədən saçılan günəşin parlaq işıqları ilə işıqlandırılmışdır. Rənglər qızın uşaqlığı kimi saf və parlaqdır. Çöldə payız olduğunu arxa fonda olan pəncərədən müşahidə etmək olar. Serov portreti Veranın anası Yelizaveta Mamontovaya verir. Portret uzun müddət Mamontovların evində divardan asılı olur. Hal-hazırda Mamontovların evində portretin sürəti asılıb „portretin özü isə Tretyakov qalereyasında nümayiş etdirilir. "Qız şaftalı ilə " əsərinə görə Valentin Serov 1888-ci ildə “Moskva İncəsənət Sevrələri” cəmiyyətinin mükafatına layiq görülmüşdür.

Tablodə üzündən həyat sevgisi hiss edilən bu qızın həyatı xoşbəxtlik içində keçmir. O, 1903-cü ildə Moskvada kilsə işlərinə və ruhanilərə başçılıq edən Aleksandr Samarınla ailə həyatı qurur. İnqilab dövründə bu ailə də çox əziyyət çəkir, 3 uşaq anası olan Vera çox cavan ikən 32 yaşında pnevmaniya xəstəliyindən vəfat edir.

"Qız Şaftalı ilə " əsərindən sonra Serov təbiət fonunda daha bir parlaq əsər çəkmək qərarına gəlir. "Günəş işığında qız" əsərini Serov 1888-ci ildə Domotkanovların malikanəsində yaradır (Şəkil 2). Bu iş üçün Serov qohumu Mariya Yakovlevna Simonoviçi seçir. Əsərin çəkilməsi çox vaxt aparmış, üç ay fasilsiz olaraq günorta saatlarında davam etmişdir. Uzun və yorucu çəkilişlərdən bezən qız qaçmaq qərarına gəlir. O, təhsilini davam etdirmək adı ilə Peterburqa gedir.

Serov bu əsərini ağacların kölgəsi altında və günəş şüalarının oynadığı Domotkanovların malikanəsinin həyətinə, təbiət fonunda çəkməyə qərar verir. Rəssam bu əsərini özünün ən yaxşı əsərlərindən biri hesab edirdi. Pavel Tretyakov bu əsəri 1889-cu ildə öz qalereyası üçün almışdır. 1895-ci ildə

Şəkil 1.
Valentin Serov (1865-1911) Şaftalı ilə qız.
1887. Dövlət Tretyakov qalereyası.

Serov yenidən Mariyanın portretini yaradır (Şəkil 3). Bu zaman Mariya artıq evli olur. O, Parisdə həkim Lvovla ailə həyatı qurur. Bu əsər Parisin Orse muzeyində qorunub-saxlanılır. Serov bu iki əsərinin daima yan-yanaya nümayiş etdirilməsinin arzusunda idi və yalnız 2016-cı ildə Serovun 150 illik yubiley sərgisində bu iki portret yan-yanaya sərgiləndi.

1889-cu ilin yanvarında Serov Olqa Trubnikova ilə Sankt-Peterburqda Semenov alayının kilsəsində evlənilir. Olqa Feodorovna Serovun sevimli qadını, həyat yoldaşı deyil, eyni zamanda sevimli modeli olmuşdur. Serov müxtəlif dövrlərdə onun on iki ədəd portretini yaratmışdır. Onlardan biri 1895-ci ildə Domotkanovda yaradılmışdır. Bu əsərin rəngarəng zənginliyi, günəş işığı ilə dolğunluğu və yay səsləri, sənətinin sevdiiyi həyat yoldaşının üzü ilə xüsusi ahəng yaratmışdır.

1890-cı ildə Serovun qızı Olqa anadan olur və elə həmin ildə Serov İ.E. Repinin məsləhəti ilə Moskva Mədəniyyət İnciləri Dərnəyinin müsabiqəsində iştirak edir və İtalyan müğənnisi A. Mazinin portretinə görə birinci yer qazanır, mükafata layiq görülür. Bu əsər kətan üzərində yağlı boya ilə işlənmişdir. Əsər Moskvada Tretyakov qalereyasında qorunub-saxlanılır.

Valentin Serov əsasən portret ustası kimi məşhur idi. 90-cı illərdə Serov bir çox insanların portretlərini yaratmışdır. F. Tamaniyev-1893, K.A. Korovin-1891, İ.İ. Levitan-1893, N. S. Leskov-1894, N. A. Rimsky-Korsakov-1898. Bütün bu əsərlər Tretyakov Qalereyasında saxlanılır.

1895-ci ildə Mamontov Krilovun təmsillərini Serovun illüstrasiyaları ilə birlikdə

Şəkil 2. Valentin Serov (1865-1911). Günəş işığında qız. 1888. Dövlət Tretyakov qalereyası.

nəşr etdirmək qərarına gəlir və Serova bu mövzunu işləməyi təklif edir. Rəssam həvəslə bu təklifi qəbul edir, çünki o, heyvanları çəkməkdən böyük zövq alırdı. Mamontov bu arzusunun həyata keçirə bilmir. Serov hazırladığı 12 illüstrasiya ilə bu arzunu həyata keçirmək qərarına gəlir. Lakin, ölümü səbəbindən Serovun da arzusu reallaşmır. Serovun təmsillərə çəkdiyi həmin illüstrasiyalardan bir – neçəsi Azərbaycan Milli İncəsənət muzeyinin qrafika kolleksiyasına daxildir [1]. Onlar “Canavar və Çoban”, “Qarğa və tülkü”dür.

Serovun ən məşhur işləri arasında Sofiya Mixayilovna Botkinanın portreti mühüm yer tutur. Portret 1899-cu ildə çəkilmişdir. Sofiya Botkina kolleksioner, tacir P.D. Botkinin həyat yoldaşı olmuşdur. Bu portret Parisdə keçirilən Dünya İncəsənəti Sərgisində göstərilmiş və mükafata layiq görülmüşdür. Hal – hazırda Rus muzeyində qorunub – saxlanılır.

O, məşhur Romanovlar sülaləsinin nümayəndələrinin ondan artıq portretini çəkmişdir. 1892-ci ildə Serov Korovinlə birlikdə III Aleksandr və ailəsinin Borki stansiyasında baş vermiş qatar qəzasından sağ çıxmasının şərəfinə “İmperator III Aleksandr və ailəsi” tablosunu yaratmaq üçün sifariş alır. Lakin, Korovinin Parisə getməsi ilə əlaqədar olaraq Serov bu sifarişi tək yerinə yetirməli olur.

Şəkil 5. Valentin Serov (1865-1911). III Aleksandrın portreti. 1895.

Həmişə məlum olduğu kimi Serov portretləri yalnız naturadan işləyirdi. Yegana III Aleksandrı o, fotodan çəkmək məcburiyyətində qalmışdır. O, portreti çəkərkən III Aleksandrı yalnız bir dəfə pilləkandan enərkən görmüşdür. III Aleksandr pilləkənlərdən düşərkən özü Serovun onu görməsi üçün şərait yaratmışdır. Serov Çar ailəsinin digər üzvlərinin hər birinin ayrı – ayrılıqda ailə tablosu üçün eskiz portretlərini işləmişdir. 1941-ci ilə qədər bu ailə tablosu “Ukrayna Dövlət Sənət Qalereyası”nda saxlanılırdı. Lakin, Böyük Vətən Müharibəsi zamanı bu portret itir.

Serov III Aleksandrın bir – neçə portretini yaratmışdır. III Aleksandrın ölümündən dərhal sonra onun qardaşı Sergey Aleksandroviç Serova onun portretini yaratmağı sifariş verir (Şəkil 5). Bu portret Sergey Aleksandroviçin ölümünə qədər Kreml sarayında onun iş otağından asılı olur. Onun ölümündən sonra portretin sahibliyi II Nikolaya keçir.

Ən çox bəyənilən portretlərdən biri III Aleksandrın Danimarkada Fredensborg Sarayının önündə, saraya əsas giriş pilləkəninə qarşısında çəkdiyi portretidir. Portretdə III Aleksandr hərbi formada məğrur duruş pozasında təsvir edilmişdir. Portretdə təbiət naturadan yaradılmış III Aleksandrı isə sadə zabıt canlandırmışdır. Portret 1899-cu ildə çəkilmişdir. Portretin yaradıldığı zaman III Aleksandr artıq beş il idi ki həyatda deyildi.

Şəkil 3. Valentin Serov (1865-1911) Mariya Lvovnanın portreti. 1895. Orse muzeyi. Paris.

Serov knyaz Mixayıl Aleksandroviçin də portretini yaratmışdır.III Aleksandr bu portreti çox bəyənmiş və "Mişenka sanki canlıdır" kəlməsini işlətmişdir(Şəkil 7). Rəssam qısa müddətdə yaratdığı bu portretə sanki knyazın uşaqlıq dövrünü tutmağa müvəffəq olmuşdur. O, bir az düşüncəlidir, lakin onun baxışlarında uşaqlıq arzuları gizlənir. Onun əynində ağ dənizçi geyimi görünür. Bu rəsm çəkilərkən Mixayılın 14 yaşı olur.Serov III Aleksandrın digər övladları 17 yaşlı Kseninin və 11 yaşlı Olqanın portretlərini də çəkmişdir.

Şəkil 7.Valentin Serov (185-1911).Mixayıl Aleksandroviçin portreti.Rus Dövlət Muzeyi.

Şəkil 8 ValentinSerov(1865-1911) II Nikolayın portreti.1900.Tretyakov qalereyası.

Serov II Nikalayın da portretini çəkməyə müvəffəq olmuşdur(Şəkil 8).Bu portret imperatorla cəmi iki görüşdə yaradılmışdır.Rəsmi orijinal versiyası saxlanılmır: Qış Sarayı ələ keçirən zaman portret inqilabçılar tərəfindən məhv edilmişdir.Lakin, Serov 1900-cü ildə portreti çəkib qurtardıqdan dərhal sonra onun surətini yaratmışdır. O, şəkilin taleyindən narahat idi, çünki Alexandra Fedorovna bu portreti bəyənirdi. Portretin çəkilməsi zamanı Aleksandra rəssamın işinə çox qarışır və portretə düzəlişlər üçün rəssama göstəriş verirdi.Rəssam hətta fırçası və politrasını ona uzadaraq özünü tamamilə təslim etmişdir.Portretin alınmadığı və Aleksandrın hərəkətindən sonra rəssam bir-neçə dəfə işi dayandırmaq istəmişdir .Nəhayət rəssam II Nikalayda arzulanmış pozanı tutmuş və portreti tamamlamışdır. Portretə rəssam çarın işdən sonra yorğunluq vəziyyətini tamaşaçıya hiss etdirməyə çalışmışdır. Digər rəssamlardan fərqli olaraq Serov çar ailəsini dəbdəbəli yox öz gördüyü kimi təsvir etməyə çalışmışdır. Portretin surəti Tretyakov Qalereyasında saxlanılır. Bu portretin çəkilişindən sonra rəssam

bir daha çar ailəsinin heç bir üzvünün portretini çəkməyə razı olmamışdır[6].

Serov fırçasına məxsus ən məşhur portretlərdən biri knyaginya Yusupovanın portretidir (Şəkil 9).Yusupova knyaz Feliks Feliksoviç Yusupovun həyat yoldaşı,Rusyanın ən zəngin aristokrat ailəsindən idi [3].Serova qədər onun portreti V.K Stember, N.P Bogdanov-Belsky,K.P.Stepanov,N.N.Bekker, İ. K. Makarov,K.E.Makovskiy yaratmışdılar.Yusupova yüksək mədəniyyətə sahib, kübar,ziyalı bir xanım olmuşdur.

Serovun 1902-ci ildə çəkdiyi bu portretin də çəkilməsi xeyli vaxt aparır.Portretə Zinaida Yusupova uzun,dəbdəbəli paltarda,atlas üzlüklü divanda oturmuş şəkildə təsvir edilmişdir (Şəkil 9).Onun ağarmış yuxarıdan toplanmış saçları ,incə üz cizgiləri,rəngli gözləri rəssam tərəfindən dəqiqliklə təsvir edilmişdir.Heyvanları çəkməkdən böyük zövq alan, bəzən animalist rəssam da adlandırılan Serov knyaginyanın yanında oturmuş ağ it də təsvir etmişdir.Serov 1903-cü ilə Zinaida Yusupovanın həyat yoldaşı knyaz F.F .Yusupovun və kiçik oğlunun portretlərini yaratmışdır.Serov öz xatirələrində bu ailənin

çox təvəzökar olduğundan,bu ailənin portretlərini sevə-sevə çəkdiyindən bəhs edir.

Serov yaradıcılığında siyasi mövzulara çəkilmiş əsərlər də xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. 1905-ci il 9 yanvar hadisəsindən təsirlənən Serov hadisələrin yaxından izləyicisi olur və elə həmin anda rəsm əsərini yaradır (Şəkil 10).1905-ci ilin 9 yanvarında Sankt-Peterburqda çar II Nikolaya, öz tələblərinə dair kollektiv peticianı təqdim etmək istəyən işçilərin dinc yürüşü dağıdılır[2].Peterburq meydanına axışan və çara inanan on minlərlə insan - qoca, cavan, böyük, kiçik, xəstə, sağlam və xırda yaşlı uşaqlar böyüklərə

Şəkil 10 ValentinSerov(1865-1911). Əsgərlər,uşaqlar hardadı sizin mərdliyiniz?!.1905. Rusm dövlət muzeyi.

qoşularaq çardan mərhəmət gözləməyə başladılar. Onlar tanrıya dualar oxuyurdular. Elə bu zaman meydan hər tərəfdən mühasirəyə almış çar ordusunun silahlı dəstələri əliyalın, silahsız insanları gülləbaran etməyə başladılar. Meydan qan gölünə döndü. Heç bir insanlığa sığmayan bu hadisə "9 yanvar qanlı bazar günü" adı ilə tarixin səhifələrinə düşdü".

Bu hadisənin təsirindən Serov uzun müddət özünə gələ bilmir .O,Repinə yazdığı məktubda bu hadisələrin heç zaman onun yaddaşından silinməyəcəyindən ,necə təsirləndiyindən bəhs edir. Bu hadisədən sonra Serov Rəssamlıq akademiyasına

üzlüyündən imtina edir və oranı tərk edir. Serov bu əsərini Maksim Qorkiyə hədiyyə verir.

Serov yaradıcılığı son dərəcə zəngin və müxtəlif idi. O, Böyük portret ustası, təbiətin bədii şərhini gözəl çatdırmağı bacaran, son olaraq tarixi janırda işləyən bir rəssam idi. Bütün bu sahələrdə onun nailiyyətləri böyük idi. Serovun sənətinin müxtəlif təzahürləri onun yaradıcılığının inkişafı prosesində bir-birinə sıx bağlı idi və onun ümumi dünyagörüşü təkamülünü ifadə etdirdi. Portret janrı kimi, mənzərə janrında da rəssamın nailiyyətləri dənilməzdir.

Serovun bu janırda yaratdığı ilk rəsmlərdən biri "Amsterdam" əsəridir. Həmin dövrdə Serov artıq akademiyanı tərk etmiş və dünya muzeylərini səyahətə çıxmışdır. O, əsasən Hollandiya muzeylərini gəzmiş və burada olan əsərlərlə yaxından tanış olmuş və rəssam gözü ilə bu rəsmlərə nəzər yetirmişdir. Muzeyləri gəzərkən onun diqqətini daha çox mənzərə janrında olan rəsmlər çəkmiş və həmin dövrdən sonra rəssam öz yaradıcılığında mənzərə janrına xüsusi yer vermişdir [5].

Valentin Serov 1907-ci ildə dostu L.S. Bakstla Yunanıstana gedir. O burada Krit mədəniyyəti ilə yaxından tanış olur, aparılan arxeoloji qazıntıları izləyir, Knoss qalasının qalıqlarını görür. Bu səfərdən təsirlənən Serov ilk dəfə olaraq 1910-cu ildə mifoloji mövzuda "Avropanın oğurlanması" "Odyssey və Navzikaya" əsərlərini yaradır. Avropanın oğurlanması əsəri antik yunan mifologiyasına xas fikirlər əsasında formalaşmışdır (Şəkil 12). Burada Zevs Avropaya vurulur və onu qaçırtmaq qərarına gəlir. Avropanı qaçırtmaq qərarına gələn Zevs öküz simasına girib onu Krit adasına qaçırdır.

Şəkil 12. Valentin Serov (185-1911). Avropanın oğurlanması. 1910. Tretyakov qalereyası.

1910-cu il Serov özünün ən məşhur əsərlərindən biri olan İda Rubinşteynin portretini çəkir. Bu portret 1911-ci ildə "Dünya İncəsənəti" sərgisində, daha sonra Romada Beynəlxalq rəssamlar sərgisində nümayiş etdirilir. Elə həmin ildə əsəri III Aleksandr muzeyi (İndiki Rus muzeyi) əldə edir. Rəsm ətrafında çoxlu mübahisələr yaranır. Repin bu rəsmi heç bəyənmir. Serov öz yaratdığı bu işdən çox razı idi və onu bəyənidir. Serovun modern üslubunda yaratdığı bu əsər sonralar Serovun ən məşhur işlərindən birinə çevrilmişdir.

Şəkil 13. Valentin Serov (1865-1911). Knyaginiya Polina Şerbatovanın portretinə eskiz. 1911. Azərbaycan

Serov 1911-ci ildə rus rəssamı, kolleksioner, məsənət knyaz Sergey Aleksandroviç Şerbatovun həyat yoldaşı knyaginiya Polina İvanovna Şerbatovanın portretini çəkmək sifarişini alır. Serovdan təxmini bir il əvvəl knyaginiyanın portretini Vasiliy Surikov çəkmişdir. Knyaginiya Serovdan bu portretdən tamamilə fərqlənən bir portret yaratmağını xahiş edir. Portretin çəkilişləri çox uzun çəkir. Serov Şerbatovanın müxtəlif interyerlərdə, müxtəlif pozalarda portret üçün eskizlərini çəkir. Birinci eskizdə Şerbatova otağın mərkəzində stulda əyləşmiş şəkildə [1], ikinci eskizdə pilləkənin tutacağına söykənmiş şəkildə, üçüncü eskizdə Şerbatova otağın mərkəzində, bir əli ilə böyük vazya toxunmuş şəkildə təsvir edilmişdir. Serov portreti sonuncu eskiz əsasında yaratmağa qərar verir. Lakin, ölüm Serova bu portreti yaratmağa imkan vermədi və bu eskizlər tarixə Serovun sonuncu işləri kimi daxil oldu. Eskizlərdən birincisi Azərbaycan Milli İncəsənət muzeyində, digər ikisi isə Tretyakov qalereyasında qorunub saxlanılır.

Valentin Serov yaradıcılığı bu gün də diqqət mərkəzindədir. 2016-cı ildə Valentin Serovun 150-illik yubileyi münasibəti ilə Dövlət Tretyakov qalereyasında keçirilən sərgisi böyük marağa səbəb olmuşdur. Dövlət Tretyakov qalereyasından verilən məlumatına görə sərgini 400 mindən artıq tamaşaçı ziyarət etmişdir. Rusiya prezidenti Vladimir Putin özü də şəxsən bu sərgidə iştirak etmişdir.

Ədəbiyyat:

1. Azərbaycan Milli İncəsənət Muzeyi Qrafika fondu.
2. Кудря А. "И. Валентин Серов". Серия "Жизнь замечательных людей". Изд. "Молодая Гвардия", 2008 г.
3. Ульянов Н.П. Воспоминания о Серове // Валентин Серов. 1971. Т. 2. С. 119.
4. Серов - М.Ф. Шемякину. 12 октября 1902 года // Валентин Серов в переписке, интервью и документах. Т. 1. Л., 1985. С. 380.
5. <https://24smi.org/celebrity/5216-valentin-serov.html>.

6. vserov.ru/kartina.php
7. <http://valentin-serov.ru/>

Masterpieces of Valentin Serov

Summary

In the article the author gives detailed information about Valentin Serov's life, creativity, his most famous works and his works included in the collection of Azerbaijan National Art Museum.

Russian painter Valentin Aleksandrovich Serov was one of the most famous painters of his own era, who applied to all genres of painting until the end of his life, mostly known as a portrait painter. Among the most famous works of Serov are the portraits of "Girl with peach", "Girl in sunlight", portraits of emperor II Nicolay, emperor III Alexandr, Q.L. Qirshma, Ida Rubinstein and others. The article gives detailed information about these works.

In 1911, V. Serov received an order from a Russian artist, collector, mesenate Sergey Aleksandrovich Shcherbatov, to write a portrait of his wife, Polina Ivanovna Shcherbatova, and for this purpose, the artist creates many sketches, depicting (princess) in various interiors and poses. One of these sketches for the portrait, as well as two of the twelve illustrations to the fables of I. Krylov, are in the collection of the Graphics Foundation of the Azerbaijan National Museum of Art. The article gives a complete information about these works, the dates of their creation, their significance and the history of their admission to the museum's museum collection.

Шедевры Валентин Серова

Резюме

В статье раскрывается подробная информация о жизни, творчестве и самых известных произведениях Валентина Серова, а также о работах, находящихся в коллекции Азербайджанского национального музея искусств. Русский художник Валентин Александрович Серов был одним из самых значительных мастеров, который на протяжении всей своей жизни обращался к различным жанрам изобразительного искусства, однако приобрел особую известность как портретист. Среди самых популярных произведений, созданных художником, можно отметить такие работы как: «Девочка с персиками», «Девушка, освещенная солнцем», портреты императоров Александра III, Николая II, Генриетты. Л. Гиршман, Иды Рубенштейн и другие, о которых подробно рассказывается в статье.

В 1911 году В. Серов получает заказ от русского художника, коллекционера и мецената Сергея Александровича Щербатова, написать портрет его жены - Полины Ивановны Щербатовой, и с этой целью, художник создает множество эскизов, изображая (княгиню) в различных интерьерах и позах. Один из данных эскизов к портрету, а также две из двенадцати иллюстраций к басням И. А. Крылова, находятся в коллекции фонда «Графика» Азербайджанского национального музея искусств. В статье дается полная информация о данных произведениях, датах их создания, их значимости и истории их поступления в музейное собрание музея.

Rəyçi: s.f.d.X.V.Əsədova